

EXERCITIUM ACADEMICUM

De

SOBRIA LE- CTIONE POE- TARUM,

Qvod

*Consens. & approbante ampl. Facult, Phil.
Academ. Aboensis*

Sub PRÆSIDIO

HENRICI HASSEL

Eloq. Prof. Reg. & Ord.

Examini publico ea qua decet modestia

Ad diem 29. Novemb. 1738.
subjicit

Regius ALUMNUS

BENEDICTUS BERGENHOLTZ

Smolandus.

ABOÆ, per. Joh. Kiæmpe, R. Ac. Typ.

S:æ R:æ M:tis

Magnæ Fidei VIRO

Reverendissimo Patri ac Domino,

DN. GUSTAVO
ADOLPHO
HUMBLE,

S. S. Theol. DOCTORI celeberrimo,
Diœces. Wexion. EPISCOPO emi-
nentissimo, Gymnas. & Scholarum
per Diœcesin EPHORO adcuratissi-
mo, ^{Max.} Ven. Consistorii Ecclesiastici
PRÆSIDI gravissimo,
MÆCENATI MAXIMO.

Inter alias disciplinas, ut Tibi Reve-
rendissime Pater, Mularum decus
& delicie, Poësm non displace persua-
simi sumus, utpote que scriptoribus sa-
gris magnopere sese commendaverit, & ad
bos præterea mores formandos multum
faciat;

faciat; ita nos specimine hocce Academico,
in quo regulas nannullas de Sobria Po-
etarum Lectione pro modulo ingenii
tradidimus, ad limina Tua eo confiden-
tius accedere audemus, quo sapius favo-
rem Tuum prorsus singularem sumus ex-
peri. Reverendissime Doctor & E-
piscope, levissimum hocce exercitium ea,
qua alia specimina Academica soles, sere-
na fronte excipias, in que in posterum & te-
nuem fortunam meam Tibi commendatam
babeas, devotissimus oro. Mcum erit
pro Tua, Reverendissime Pater, Tu-
orumque perpetua felicitate veta fun-
dere calidissima dum spiritus hos regit
areus.

REVERENDISSIME PATRIS

De votissimus cliens

Bened. Bergenholz

*Summe Reverende & Amplissime Domine,
Doct. ANDREA BERGI ,
In Reg. hac Acad S. Theol. Profess.
Primarie, & Archipræposite per Dice-
cesin Aboensem maxime inclyte.*

Mæcenas Magne.

Admodum Reverendi & Praeclarissimi

Dni MAGISTRI,

*In Regio Gymnasio Wexionensi S.
Theol & Phil. Leætores laudatissimi,
ut & max. Ven. Consistorii Assesso-
res adcuratissimi, Patroni & Promo-
tores exoptatissimi.*

Plurimum Reverende & Clarissime

Dr. SAMUEL WIESEL ,

*Pastor in Bislanda & Blådinge
laudatissime, Benefactor plurimum
honoraude.*

*Accipite, Mecenates, Patroni, & Pro-
in signum animi gratissimi ,*

Sum. Max. & Admod. Rever., Præ-

Cultor humillimus

Bened.

Maxime Reverende & Celebre. Domine,
Doct. OLAVE OSANDER,
Wexionensium Archipræposite &
max. Ven. Consistorii Eccl. Asleffor
primarie longe dignissime.

Mæcenas propensissime.

Admodum Reverende & Praeclarissime
Dn. Mag. JONA BRUZELI,
Ecclesie, qvæ Deo in Liunga &
Hambnedæ colligitur, Pastor meri-
tulime, Avuncule, Patrone & bene-
factor ad cineres usqve de-
venerande.

Plurimum Reverende & Clarissime
Dn CHRISTOPHORE ROOS,
In Ristø & Laparla Pastor vigilan-
tissime, Evergeta quo vis honore
proseqvende.

magisteres benignissimi tenue hoc exercitium
quod vobis offert.

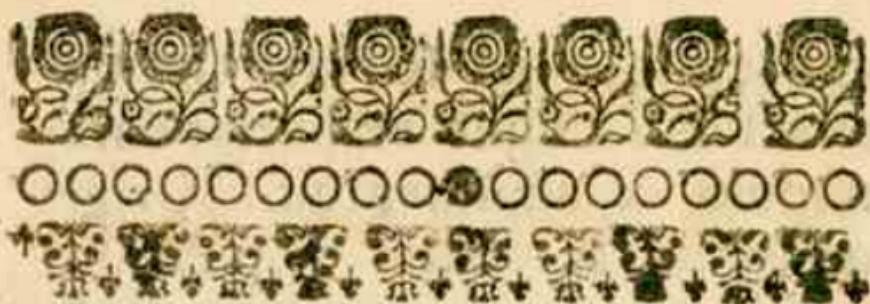
clariss. & Clariss. nom. vestrorum.

& observancissimus

Bergenholtz.

CONSPECTUS.

- §. I. De Uſu Poëſeos in variis disciplinis agit.
- §. II. De Contentoribus Poëſeos mentionem facit.
- §. III. Argumenta eorum addibet.
- §. IV. Hac ipſa refellit.
- §. V. Poëtarum nimiam venerationem regicit.
- §. VI. Delectum Poëtarum institendum monet, electosque Causa legendos esse.
- §. VII. Formulas impuriores vitandas esse suadet.
- §. VIII. Quo modo uſus Poëticus in Historicum convertatur, commemorat.
- §. IX. De epithetis. que Diis gentilium & Poëtis tribus soleant, nonnulla monet.

§. I

Poëtas legere non solum licitum, sed & quodammodo necessarium esse, neminem negaturum existimamus, qui modo ad usum inde redundantem recte attenderit. Exserit se se hic in vario scientiarum genere & quavis propemodum disciplina; quod ex inductione pateret, si disciplinas adcurate percurrere ratio temporis & sumtuum permitteret. In Theologia egregiam præstat utilitatem Poësis illa sacra, qua usi sunt scriptores divinitus inspirati. Historia gazo-

A phy-

2

phylacium illud scientiæ humanae a Poësi insigne exspectat commodum & adjumentum. Origines enim & initia populorum in fabulis plerumque latent & ab earum extiricatione pendent. Novimus quippe facta & res memoria dignas in tabulas primum non fuisse relatas, sed per traditionem ab uno in alium propagatas. Hanc igitur ob causam carmine comprehenæ fuere, ut certo numero adstrictæ melius inhærerent animo & ab uno ad alium facilius transmitti possent. Testantur hoc etiamnum apud nos non tantum rythmi illi Poëticæ relationibus nostris (Sagerne) interspersi, sed & cantilenæ Heroicæ (Kämpfe-Wisor) quarum vestigia etiamnum apud plebem deprehenduntur nostram. Pari modo Eloqventiæ studiolo Poëtas

tas legere maxime e re est. Unde Eloquentiam sine Poësi multilam esse pronunciavit Cicero; & veteres oratorem futurum ad Poëtas alegabant, eumque iusserunt primos annos Poëleos studio consecrare. Quemadmodum enim singularis elucet alacritas, mirus troporū & figurarū decor, affectuum adcurata expressio & imitatio in carmine bene concinato; ita omnes palam profitentur, postqvā Poëtarū lectioni sese dedere, multo majorē alacritatem in scribendo sene persentiscere, multoqve pleniorē copiam verborum & sententiarum sibi sponte obrepere, pariterqve se multo feliciores esse in inveniendo & expoliendo ea, qvæ dicenda sunt, immo, in affectibus excitandis valentiores. Ut taceam usum in respectu ad pronunciationem, qvi ut manifestissimus,

neminem fugere poterit. Præcipue vero Poëtarum lectio Scho-
la & magistra morum salutari
meretur. Diffitebitur hoc nemo,
qui considerare velit, qvanto
artificio & venustate usi sint Po-
etæ in virtute sic describenda,
ut homines ad illius exercitium
allicerent, & vitiis ita depingen-
dis, ut malefanos ab illis deter-
rent. Præstat profecto illum
sæpe usum Poësis, quem mille
Moralistarum sententiæ & seve-
ræ præceptiunculæ vix efficere
possint. Ea enim multorum ho-
minum est conditio & naturæ
perversæ indoles, ut veritatem,
qvæ nude & aperte proponitur,
haud ferant: qvando vero ido-
nea & jucunda fictione occulta-
tur, & aliud qvasi agendo & ho-
neste jocando insinuatur, sæpe
majorem habet vim & efficaci-
am. Hinc apud Poëtas tot
modi, & ut ita dicam strata-
tage.

tagemata, qvibus virtutis studium & amorem atqve vitiorum horrorem excitant. Jam parabolis & Apologis utuntur, jam iterum satyris & dictis aculeatis, jam ænigmatibus & gryphis, qvod præcipue scaldis nostris solenne fuit, jam aliis. adminiculis & artibus.

§. II.

Quod qvamvis ita sit, omni tamen ævo suos habuere Poëtæ olores & obtræctatores. Vulgo existimatur Plato Poëtas ex Republica extermintatos voluisse, licet observent alii, hoc illius pronuntiatum non absolute intelligendum esse, sed certo modo & de certis Poëtis, cum variis in locis sat honeste de Poëtis & eorum lectione locutus sit. Eratostenes & Epicurus somnia- runt nullam solidam utilitatem, sed puerilem duntaxat delecta- tionem.

tionem ex lectione eorum capi posse. Notus est quoque eorum conatus, qui omnia promiscue gentilium, adeoq; etiam Poëtarū scripta abolita & e scholis atq; Academiis nostris eliminata volunt. Cui temeritati atq; audaciæ primam forte dedere occasionem qui initio Christianismi vixerunt Patres, quo tempore, quemadmodum scribit HEUMANNIS (a) odium Ethnicorum peperit odium erga ipsas literas, ortaque eo tempore est distinctio eorum in sacras & profanas. Quidquid Philosophia erat, ipsi Ecclesiæ patres vocabant secularem sapientiam. & quosvis ethnico- rum libros codices seculares appellabat Hieronymus. Idemque narrabat vel verius fingebat somnum de lectio- ne Ciceronis similiusque auctorum Deo exosa. Illorum vestigia pre- mentes alii, eandem rem ma- gno clamore urgere coeperunt.

Inter

Inter quos notissimus est in patria nostra LAUR. GOTHUS Episcopus Stregnesiensis, qui Ethicam nominatim Aristotelicam plane rejicit, Christianamque solum commendavit. Cui tesi opposuit atque contradixit Professor Upsaliensis JONAS MAGNI WEXIONENSIS, quorum argumenta ex scriptis eristicis eorum utrinque editis videri possunt. Et quod Poetas praesertim concernit, Tanaquillus Faber & alii recentiores alleverare non dubitant, ex eorum lectione nihil emolumenti redundare, & proinde minus dignos esse, qui legantur & evolvantur.

(a) *Vid. Conf. R. ipib. Lit. c. 4. §. 25. p. 88.*

§. III.

Argumenta quibus hanc suam sententiam corroborare satagit,
huc

huc præcipue redeunt: In Poëtis multas fabulas ineptas contineri dicunt, eosq; de Diis multa absurdia fingere, Deorum amores, concubitus & his similia describere, adeoq; multa docere, qvæ impia & noxia sunt, qvibus non posse nos existimant virtutis exercitium impediri atq; destrui & vitiis fortis pandi; præcipue immaturam ætatem facile hinc seduci posse contendunt & pravis moribus imbui: cum teste Seneca (b) paulatim descendat in pectora & vim preceptorum obtineat frequenter audi-
ri, adspici frequenter. Et sic porro. Addunt Scripturam Sacram lectionem eorum prohibere, Paolo i. Tim. 4: 7. jubente Timotheum, Τὸν βεβίλακτον γὰρ γέγα-
δεις μάθει παραπέμψειν.

§. IV.

9

AD hæc respondetur: Nihil omnino datur omnibus numeris perfectum. Sic etiam in operibus Poëtarum quædam occurrere possunt censoria virgula castiganda. Inde tamen non sequitur, Poëtas esse proscribendos, sed cum judicio & cautela legendos. Præterea quædā in illis videntur impia & absurdā, quæ talia non sunt. Respiciendus est scopus & finis, ad quem tendunt. Sub fabularum enim cortice vel rerum naturalium explicatio latet, ut inter alios egregie docet *BACO DE WERULAMIO* in eruditissimo tractatu, quem *Sapientiam veterum* inscribit. Involucris istis conduntur etiam res Historicæ, Morales atque Politicæ, Regum aliquando & Principum aliorumque hominum vitia notantur. Nonne ipsa

pia Scriptura Sacra sat rotunde peccata describit? Historia quoque cum omnibus circumstantiis enarrat nefanda facinora, non ut ea imitemur, sed fugiamus. Quid? quod illa ipsa, quae nobis videntur absurde de Diis a Poëtis efficta esse, etiam, observante Cel. FORNACIO nostro, sane explicari possint. Scilicet non potuit Poëtas, utpote viros doctos fugere, turbam illam & innumerabilem fere Deorum multitudinem, quam vulgus colebat, revera Deos non esse; dum quippe sanæ rationis probe intellexerunt unum tantummodo esse supremum Numen. Ut itaque nūnis credulum & superstitionem vulgus ab erronea sua opinione tacite, quam aperre non licet, abducerent, ejusmodi facta Diis attribuerunt, quæ tamen salva divinitate patra.

trare non potuerant, ostenden-
tes hoc modo, minime Deos
habendos esse, qvi tantis fere
flagitiis implicarint. Et quod
ad citatum dictum illud Pauli-
num attinet, non absolute in-
telligendum est de omnibus fa-
bulis, sed de anilibus ejusmodi
tantum, quae ad nullum usum
faciunt: quod ad fabulas & fi-
ctiones Poëtarum promiscue eo
minus applicari potest, quia i-
pse etiam Paulus, nullibi in suis
epistolis eorum lectionem nos-
natim prohibuit, sed potius fo-
brium eorum usum commenda-
vit, dum ex illis quædam epi-
stolis suis inseruit & tamquam
probationes adoptavit. *Conf. Act.*
XVII. 28, 29. 1. Tim. 1. 12.

§. V.

Interim cum experientia docu-
erit ex immoderata & in-
cauta lectione Poëtarum obscœ-

norum juventuti mulcere malis
enasci, caute & sobrie nos
in his versari debere e re
est. Ad quod primum ex nostra
sententia reqviritur, ut nimiam
& cœcum eorum venerationem
& admirationem rejiciamus &
damnemus, qvæ existit dum hæ
deliciæ Divinis oraculis præfe-
runtur. Scilicet sunt nonnulli
qui eos nocturna versant manu
versantqve diurna, & ita qui-
dem, ut nullum reliquum fer-
vent tempus, quod lectioni Scri-
pturæ Sacræ impendant. Sed
cum sit Codex Sacer thesaurus
sapientiæ veræ architectonicæ,
cum sit canor & cynosura, ad
qvam totam vitam suam exami-
nare debet Christianus, illius
lectionem ante omnia nobis coin-
mendatissimam esse volumus:
scriptis vero gentilium evolven-
tis tantum tribuamus temporis,
qvan-

quantum illius justæ meditatio-
ni supersit.

§. VI.

Deinde contendimus dete-
ctum debere institui inter
Poëtas ; eosque non promiscue
precipue juventuti tractandos &
evolvendos esse. Sic libros a-
morum Ovidii nullus unquam
saniorum juventuti legendos cō-
mendat , sed potius ab illis dis-
suadet. Porro prudentiam et-
iam circa eorum lectionem ad-
hibendam esse contendimus , qui
saniores vulgo habentur. Vix
enim atque ne vix quidem ne-
gari poterit multa quoque in il-
lis occurtere , quæ incautos
seducere possint. Qvis enim au-
torum gentilium per omnia so-
brius ? Si itaque lectio sive in-
terpretatio a , vel sub Duce ali-
quo fulciriatur , illi omnino in-
cumbit atro carbone notare o-
mnia

mnia illa, qvæ periculosi qvid
continere videntur: oportet il-
lum ingenue auditoribus osten-
dere & repræsentare latens virus,
& ita qvidem, ut detestationem
& horrorem vitiorum simul a-
nimis inculcat, eosqve præmu-
niat, ne vel ex formula loquen-
di impuriori, vel facti turpis
alicujus enarratione scandalum
existat, illiqve ad imitationem
temporis successu seducantur. Si
qvis vero privatim & proprio
Marte Poetas evolvendos sibi su-
mat, non cœco qvodam & per-
verso amore atqye veneratione
delicias eorum ita proseqvatur,
ut aliqvid admittat, anteqvam
ad lancem & amussim rectæ ra-
tionis fuerit examinatum. Præ-
muniat se qvotidie lectione scri-
pturæ contra ea, qvæ mores
corrumpere possent, & ad ver-
bum Divinum tamqvam lydium
lapi-

lapidem respiciat, caveatque ne ratio in labyrinthos & errores incidat atque a recta via declinet.

§. VII.

CAvendum est etiam, quando eos legimus ad artem Poeticam excolendam, operamque damus ut formulas illorum loquendi observemus, ne memoriæ infigamus modos loquendi, qui vel aliquid vitiosi in se continent, vel flagitiæ atque impunitatis sunt pleni. Maximam certe reprehensionem merentur illi, qui non putant se carmen compонere posse satis eleganter, nisi ejusmodi periculosa & impias adhibeant formulas. Insinuant se hæ animis incautorum, atque impias non possunt non fuggerere ideas & cogitationes, quoties in memoriam revocantur, adeoque incitamenta sunt & illecebrae malorum.

§. VIII.

§. VIII.

Diximus sub fabulis Poeticis
fæpe latere rem aliquam
facti sive relationem Historicam.
Hoc igitur exigimus, ut sive
publicus aliquis Doctor Poetam
aliquem prælegat, sive quis pro-
pria industria eum evolvat, ut
iste sensus quæratur, & quæli-
ber ad illam, cui competit per-
sonam applicentur. Hoc enim
modo usus Poeticus in Histori-
cum convertitur & offendiculum
evitari potest, quando nimirum
vitia illa ad certum hominem
referuntur, & simul ex Historia
ostenditur eum talibus ohnoxi-
tum fuisse, addita simul monitio
ne feria, ne talia imitemur, sed
ab illis sedulo caveamus. So-
lent etiam quibusdam fabulis res
naturales denotari, ad quod et-
iam interpreti est attendendum,
ut mens Poetæ recte capiatur.

§. IX.

§. IX

Ultimo cultores Poëseos monemus, ne epitheta Divina, quæ Diis gentilium attribuantur, toli autem Deo vero competunt, ita accipient, ac si licitum esset, in componendo carmine illa pari modo applicare. Non ferendi sunt, qui in carmine pangendo non Poëtice satis dictum existimant, nisi nomina Deorum & Dearum gentilium ubique inspergant &, quod horreo, loco supremi Numinis usurpent. Non nego posse ejusmodi Deorum gentilium nomina adhiberi ad designandas res naturales & humanas. Ex. gr. licet nobis Martis vocabulo significare bellum, Minervæ sapientiam, & sic porro. Sed tum non aliis utendum est epithetis, quæ quæ rebus illis, quas designant revera congruunt. Per Jovem

autem exprimere velle supremum
Numen & Deastris gentilium at-
tributa addere, qvæ ipi sibi
competunt, revera pugnat cum
cultu illo religioso, qvem Deo
& nomini ejus debet qvivis Chri-
stianus, atqve insultam arguit
Christianismi & gentilismi
mixturam.

